

جغرافیا و روابط انسانی، زمستان ۱۳۹۷، دوره ۱، شماره ۳

بررسی و سنجش کیفیت زیباسازی و حذف عناصر فیزیکی نامناسب از دیدهای متوالی منظر شهری نمونه موردی (شهر نودشه)

میلاذ مصری^۱، مصطفی شاهینی فر^۲، گونا مهردانش^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد پیام نور جغرافیا برنامه ریزی شهری

۲- استاد یار دانشگاه پیام نور

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد پیام نور جغرافیا برنامه ریزی شهری

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۰/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۰/۱۲

چکیده

شهر به عنوان واقعیت اجتماعی و اکولوژیکی که انسان آن را برای بقاء و زیستن خلق نموده است. داشتن شهر زیبا و خلاقانه نهایت آرزوی دیرینه هر فرد و اجتماع است. شهر زیبا، انعکاس فرهنگ و هویت شهروندان در طول حیات شهری است، مطالعات بسیار زیادی از اندیشگران شهری در رابطه با شهر بی دغه دغه و عاری از دل مشغول ولی انجام داده اند که چنان کارآمد نبوده، و این گره خوردگی بصری و آسایش محیط به بار نشست. زشتی و نازیبایی برخی از شهرها، احساس سرزندگی شهری را از شهرها دور نموده این مقاله به روش توصیفی - تحلیلی انجام شده است پر واضح است که کنکاش پیش روی هدفی جز ساماندهی منظر شهری ندارد کارشناسان شهری و شهرها علل خصوص کارشناسان زیباسازی، به هویت شهرها احترام گذاشته تا غرور شهرها از بین نرود، و شاهد توسعه شهرهای از نظر زیباشناسی و پتانسیلهای ان باشیم، شناسایی زیبای شهرهای که از نظر وجود رودخانه دریا یا چشمه، هرکدام زیبای بخصوص خودشون دارند و استفاده از زیر ساختهای مناسب برای جذب توریسم و زیباشناسی محدوده یکی از اهداف بزرگ در برنامه ریزی می باشد چه بیشترین جذب گردشگران به سمت شهرها است که درون آنها آب و رودخانه باشد، و معماری و خط آسمان و سرمایه گذاری و طراحی شهری را می توان اهداف بزرگ شهرها دانست که شهر نودشه با توجه به مشخصات جزء شهرهای است کمتر به منظر شهری آن توجه شده است. این مقاله توصیفی و تحلیلی می باشد

کلیده واژه: زیبایی شناسی، منظر شهری، دیدهای متوالی، معیار ارزیابی

مقدمه

زیبایی از ذات هستی زیستی و اجتماعی انسان سرچشمه می‌گیرد و به همین دلیل لازم سعادت و تعالی زندگی فردی و اجتماعی است. از این رو انسان، همیشه و در همه جا در جستجوی زیبای خلق زیبایی است و «زیبا خواهی» و «زیبا دوستی» در بخش سرشت و سرنوشت آدمی است. اما حرف اصلی این است که زیبای چیست؟ چرا به دنبال آن هستیم؟ و چه رابطه‌ای با محیط زندگی شهری و اکولوژیکی شهری دارد؟ (جواد مهدیزاده، ۱۳۸۵)،

به دلیل افزایش روز افزون جمعیت تأثیرات منفی آن بر شهرها در حال حاضر متخصصین برای طراحی اکولوژیک و ایجاد موثر در بین دستاوردهای خود انواع اکوسیستم‌های زیستی، توجه بیشتری می‌نمایند. در محدوده هیدرولوژی این بیان خود را در مفاهیم جدید توسعه شهری از جمله طرحی شهری حساس به آب به خوبی نشان داده است. به این معنی آب‌های سطحی، در کشورهای پیش‌رفته به جای استفاده از سیستم‌های سخت برای کنترل رواناب و سیلاب در محیط‌های شهری، از سیستم‌ها و سازه‌های نرم‌تر و گاه‌ها واجد پوشش گیاهی استفاده می‌نمایند. سیستم‌های جوی‌ها، آبره‌ها و مسیل‌های سیمانی و بتونی، جای خود را به سیستم‌های طبیعی‌تر با مصالح نرم‌تر که خوضه آب خیز طبیعی نزدیک‌ترند، داده است. به این ترتیب طراحی منظر فضای سبز شهری و سیستم مدیریت آب‌های سطحی در شهرها تلفیق شده است (Beecham, 2003).

اولین کسی که به زیباشناسی به طور غیر مستقیم اشاره کرد «افلاطون» است. از نظر وی نظامی مابعدالطبیعی و اخلاقی بر جهان حاکم است که فیلسوف باید آن را از طریق تفکر عقلانی کشف کند و هنر هنگامی ارزش حقیقی دارد که نظم را دقیقاً نشان دهد. یا به ما کمک کند در جریان قرار گیریم (کلی، ۱۳۸۳)

در زمان «ارسطو» برای اولین بار واژه زیباشناسی تا حدی شبیه به معنای امروز آن مورد استفاده قرار گرفت؛ در این دو واژه زیباشناسی به صورت *aesthesis* به کار برده می‌شد. این واژه هم احساس و هم برادراک حسی دلالت می‌کرده و به طور کلی ادراک از طریق حواس، معنا داده است. در واقع ادراک حسی واژه‌ای است که در آن دوران در برابر دریافت عقلانی است. (کالینسن، ۱۳۸۸)

کانت نخستین کسی بود که نظریه نظام یافته‌ای از زیباشناسی را به عنوان بخش تکمیلی، اگر نگوئیم اساسی از دستگاهی فلسفی گسترش داد. کانت خود را بر آن داشت که به سه پرسش پرسش پاسخ گوید

((چه چیزی را می‌توانم بدانم؟))

((چه باید بکنم؟))

((به چه چیز می‌توانم امیدوار باشم))

۱) حفاظت از لبه ها

از این روش در جاهایی استفاده می شود که فرسایش لبه رودخانه مالکیت های خصوصی با زیر ساخت های های عمومی را تهدید می کند یا درجایی که با محدودیت فصلی مواجه هستیم و یا شدت جریان فرسایشی بالاست. برخی شیوه های حفاظت از لبه یا رودخانه عبارتند از:

الف) پوشش کنده-ریشه درخت

ب) سنگ چینی پولکی

ج) گابیون

۲) کنترل شیب :

ساختارهای کنترل شیب به منظور حفاظت از ارتفاع بستر رود تعبیه شده اند. در این روش ها تلاش می شود رودخانه به وضعیت سابق خود برگردد یا از ارتفاع کانال رودخانه حفاظت گردد.

۳) تغییر انحناء و تمرکز جریان :

در این روش جریان لبه های در حال فرسایش رود منحرف می شود، در مرکز کانال تمرکز پیدا می کند، به سوی مآندرا یا خمیدگی های رودخانه هدایت و از آنجا خارج می شود و باعث افزایش زیست گاه های حوضچه ای بهسابی می گردد (لقایی، ۱۳۸۸).

شهر متشکل از شبکه ای از فضاهای متوالی با کیفیات بصری متفاوت است. این توالی فضایی در صورتی بوجود می آید که انسان طول یک مسیر، فضاهای قابل تمایز از یکدیگر را ادراک کند و آنها را به عنوان فضاهای مرتبط به هم تلقی نماید. فضاهای در چنین ترکیب بی پایانی شرکت داشته اند به طور هم زمان قابل دیده شدن نیستند و در یک توالی بصری ادراک می شوند شهروندان با عبور از این فضاها، ادراکات حسی مختلفی را در اثر دریافت پیام متنوع کسب می نمایند (حسینی و رزاقی، ۱۳۸۷، مسعود متولی: ۱۳۸۹). این ادراکات در مجموع گونه ای مناظر متمادی از یک مجموعه در ذهن ناظر نقش می بندد و ارزش منظر شهری را ابعاد دینامیک تنوع می بخشد. همان طور که ذکر گردید، این فرایند پویا در فضا حاصل می گردد و دید های پیاپی و مرتبط منجر می شود که ارزش سه بعدی بسیاری را در خود نهفته دارد. دید متوالی با حرکت از مکانی به مکان دیگر تاکید و تاثیر پذیری قوی از بعد سوم در ناظر ایجاد می کند و در دیدهای متوالی، بار معنایی خاصی در منظر شهری یافته است به عنوان یک تکنیک های سنجش کیفیت فضا شمرد ه می شود (Bosselmann, 2007). بنابراین معماران و طراحان شهری و برنامه ریزان به هنگام طراحی شهری منظر شهری نیاز مند در ک و شناخت صحیح این مفهوم تاثیر گذار بر ادراک ناظر می باشند (تصویر

(۱)

شکل ۱- نودشه

روش پژوهش

مقاله حاضر در امر به کندکاو در تعاریف و مفاهیم منظر شهری، حرکت ناظر ادراک آن با هدف استخراج معیارها و شاخص های مرتبط با مفهوم دیدهای متوالی و جاذبه های شهرهای مرزی گردشگر پذیر و نتایج آن در قالب معیار اصلی و شاخصهای زیر مجموعه آنها مشخص می گردد.

و بررسی متغیرها و معیارهای مرتبط و کیفیات بصری بوسیله برداشت میدانی و تصاویر گرفته شده از سایت انجام گردید تا این متغیرهای تدقیق گردند. بینا براین اهداف مد نظر این پژوهش در دو سطح تعریف شده است :

- ۱- سطح کلان: در این پژوهش هدف دستیابی به پارامترهای زیبایی منظر شهری با توجه به مفهوم دیدهای متوالی می باشد. تا بدین وسیله به اصول کاربردی و طراحی و منظر سازی دست یافت.
- ۲- سطح عملیاتی: در مقیاس کوچک هدف از این پژوهش ارزیابی پهنه های متنوع محدوده مطالعه مطالعاتی بوسیله پارامترهای استخراج شده می باشد تا بدین وسیله راهکارهایی نتیجه گردد که فضای شهری در کنار برخورداری از عملکرد مناسب، از زیبایی و قابلیت ادراک مناسب برای ناظر نیز برخوردار باشد.

مبانی نظری پژوهش

زیباشناسی در منظر شهری

نیاز به زیبایی جزء ناشناخته ترین نیازها می باشد "مازلو"² معتقد است که این نیاز در بعضی افراد وجود دارد. اینگونه با دیدن زشتی بیمار می شوند. و با قرار گرفتن در محیطی زیبا، بهبود می یابد. این حالت تقریباً به طور عام در کودکان سالم دیده می شود. در تعریف نیاز سه موضوع ارزش، لذت و تعجب مهم است.

نکته ای که باید در مبحث زیبایی شناسی مورد توجه قرار بگیرد تنوع طلبی است. انسان یک از یک نواختی محیط، احساس رکود و افسردگی می نماید. اگر چه محیط او زیباترین منظر با اثر هنوری باشد. چنانکه نگهبانان آثار هنری که ماموریت نگهداری دائمی از آنها دارند. از تماشای آن آثار لذتی نمی برند. جای تردید نیست که هر انسانی و هر قومی و ملتی از انسان ها با نظر به چگونگی تفسیر و توجیهی که در باره حیات خود دارند و با نظر به فرهنگی که در آن زندگی می کنند. حقایقی به عنوان آرمان ها و ایده های اعلاء برای خود پذیرفته اند. این آرمان ها و ایده ها اگر از سنخ عظمت های معقول مانند: عدالت آزادی و نظم صدق و اخلاق و فداکاری و سایر تجلیات تکاملی روح بوده باشند. تحقق و انطباق آنها در زندگی عینی انسان ها، زیبایی عقلانی نامیده می شود و اگر از سنخ ترکیبات و کیفیات محسوب باشند، زیبایی حسی نامیده می شود. (پاکزاد، ۱۳۸۵: ۳۷)

درک زیباشناسی از محیط شهری اساساً بصری و وابسته به زیبایی است، با وجود این تجربه، محیط شهری همه حس های ما را در بر می گیرد و در بعضی شرایط شنوایی، بویایی و بساوی می تواند مهمتر از بینایی باشند. چنانکه "ون میس" از طراحان در خواست می کند، که ما اجازه دهید که سعی کنیم انعکاس فضاهایی را طراحی می کنیم تصور کنیم. بویایی که به وسیله مصالح ساطح می شود یا فعالیت هایی که آنجا اتفاق می افتد و لمس تجربه ای که آن فضاها ایجاد می کنند. درک بصری از محیط شهری محصول ادراک و تشخیص است و آن چیزی است که ما را برمی انگیزد که درک می کنیم، چطور آنها را درک کنیم، چطور اطلاعات جمع آوری شده را تفسیر و قضاوت کنیم و چطور فضا در ذهن ما جذاب به نظر می رسد. چنین اطلاعاتی بیشتر، از اینکه ما چه احساسی در مورد یک محیط ویژه داریم و برای ما چه معنی می دهد، تاثیر گرفته اند. همان طور عقاید زیبایی از لحاظ اجتماعی و فرهنگی ساخته می شود، پس زیبایی در بخش بیشتر از سادگی در ذهن مشاهده کننده قرار بگیرد. تشخیص این موضوع مهم است که سلیقه و ذوق کلی عموم برای محیط های ویژه گسترده تر از ملاک و معیار زیبایی است (Miess, 1990: 79). "جک نسر" پنج خصوصیت محیط های دوست داشتنی را مشخص می کند. از دید او محیط های نامطلوب برعکس این ویژگی ها را دارند. در هر حالت، آن ویژگی های که برای مشاهده مهم می باشند در زیر ذکر شده است:

۱- تمیزی و نگهدار خوب

۲- اصالت تاریخی داشتن

۳- نظم داشتن

۴- رنگ طبیعی داشتن

۵- فضا های باز و تعریف شده (Nasar, 1998: 28).

² Abraham)Harold(Maslow

"کرمونا"^۳ اعتقاد دارم فرم شهر و ظاهر آن باید طیف وسیعی از مردمی آنرا تجربه می کنند را راضی کند، همان طور که راپاپورت منظر شهر را نقطه تماس فرد با محیط پیرامون می داند. همچنین کاپلان ها پُچهر چوب ترجیع محیطی افراد را برشمردند. کاپلان ها اظهار می کنند که یکپارچگی، خوانایی، پیچیدگی و رمز راز به عنوات کیفیت های اطلاعاتی محیط هستند که به ترجیحات مردم برای محیط های کالبدی کمک می کنند. برای درک انی را محیط ها، فهمیدن بوسیله یکپارچگی و پیچیدگی محیطی حمایت شده است که در زمان طولانی تر کیفیت های خوانایی و رمز و راز جستجوی محیط ها را تشویق می کند (Carmona, 2003: 134)

لذا با توجه به موارد مطرح شده در باب زیبایی از متخصصان طراحی در فضای شهری می توان گفت: در فعالیت های روزانه، مردم باید قسمت های عمومی و محیط شهری عبور آنرا تجربه کنند. بنا براین در حالی ممکن است عقیده هنرهای بصری و عالی از نظر مردمان محلی و گردشگران به صورت عالی پذیرفت، که بنظر یک بیننده کم اطلاع، جذاب بیاید و توجه او را جلب کند که دیدن از یک موزه را انتخاب کند، فرم ظاهر شهر باید عموم گسترده تری را راضی کند به طور منظم و معماری منطقه در سینا ساختمانهای و زنگ که با منطقه همخوانی داشته باشد آن را چیدمان منظم طراحی تجربه می کنند.

حرکت و دید های متوالی در منظر شهری

ارتباط اجزا در ساختار فضایی بسیاری از شهر ها تحلیل گران فضای شهری را بنتایج جالبی رهنمون ساخته است. برای نمونه اگر خیابانی در نظر گرفت که از رشته ای از فضاهای ایستا و پویا تشکیل شده باشد، این ارتباط ممکن است از نظر تقابل فضا ها باشد، با تفاوت آنها بر حسب تناسب و ترکیب و مصالح و مانند آن؛ در هر حال، گیرایی و کشش بصری با حرکت از فضایی به فضای دیگر افزایش می یابد (توسلی، ۱۳۸۲: ۳۵) این کشش بصری را به شکل تسلسل زمان فضا درک میکنیم. با حرکت ما، پرسپکتیو مکان نیز از نظر فیزیکی تغییر می کند. درک ما از مکان از آنچه که قبلا تجربه شده و آنچه انتظار داریم ببینیم نیز تایید می پذیرد. مثلا ورود به یک فضای بزرگ از طریق فضایی کوچک تر، می تواند موجب شود شود که فضای بزرگ با هیبت تر به نظر برسد. حرکت می تواند به عنوان سکانس مصور خوانده شود. درک ما از گذر زمان و فاصله طی شده با واقعیت تفاوت دارد تا اندازه ای، تابعی از کیفیت های بصری و تجربی محیطی است که ما در طول آن حرکت میکنیم (ماتلاک، ۱۳۷۹: ۲۷۵).

همان طور که تجربه ما از محیط های شهری یک فعالیت پویا است و سرزندگی و حرکت و زمان درگیر است، تجربه و زیبا شناختی ناشی از حرکت در طول فضا نیز یک بخش مهم از بعد بصری درک منظر است. محیط به عنوان یک سکانس پویا، و زودگذر و در حال آشکار شدن، تجربه می شود. "گوردن کالن" در باب جنبه های بصری منظر شهری بیان می کند که این تجربه نوعا مجموعه ای از کشش ها و مکاشفه ها است با جذابیتی که به وسیله تضاد ایجاد می شود، او اهمیت ویژه ای را در کشش بین اینجا و آنجا دید، این موضوع مورد توجه قرار داد که محیط شهری باید از نقطه دید شخص در حال حرکت طراحی شود. البته لازمه ذکر است که روش های جدید مسافرت

-3 Mathew Carmona

-4 Kaplan & Kaplan

راهای بیشتری برای مشاهده فراهم کرده است که گردشگری جزئی این راهها می باشد که راضی بودن از منظر شهری باعث مساله به ایجاد تصاویر ذهن متعدد از محیط شهری که شهرهای پلکانی و منظر متفاوت شهری که ناشی از سرعت حرکت است منجر می شود. دید عابر پیاده می تواند متوقف و با محیط اطرافش درگیر شود و باعث آرامش روح و روان شخص گردد. ولی رانندگان، محیط شهری را با سرعت و از طریف شیشه جلوی اتوموبیل می بینند و همزمان جاده، ترافیک و هر علامت با مسیر دیگری تمرکز می کنند. در این صورت منظر شهر و فضای شهری با وجود ترافیک و حس آرامش راننده مد نظر می باشد.

تصویر حرکت دید متوالی در شهر

استخراج معیارهای ارزیابی زیبایی بر اساس مفهوم دیدهای متوالی

در این قسمت بر اساس مطالعه موضوع که در ادبیات طراحی شهری و طراحی مد نظر صورت گرفته، مجموعه ای از اصلی ترین معیارهای ارزیابی بر اساس مفاهیم زیباشناسی شهری، حرکت و دید متوالی در منظر شهری و دید گردشگران استخراج گردیده تا با تکیه بر آنها و با توجه به مشاهدات و تحلیل میدانی، شاخص های مورد نظر جهت ارزیابی زیبایی منظر نمونه مورد مطالعه شهر نودشه بدست آید.

توالی فضایی^۵

از نظر گوردون کالن "توالی" کلیدی ترین معیار در تجربه زیبایی یک منظر می باشد. توالی در اندیشه کالن با مفهوم حرکت ارتباط میابد بطوری که مقدمه کتاب خود اشاره میکند که «هر چند عابر پیاده در داخل شهر با سرعت ثابت حرکت می کند، ولی مناظر شهری در دسته از آشکار سازی به چشم می خورند. این را دید پی در پی می نامیم» (کالن، ۱۳۸۲: ۲۰).

دریافت چشم انداز متوالی در مسیر منجر به جلب توجه انسان به محیط و ایجاد تاثیرات مطلوب خواهد شد. «یک راه طولانی به واسطه ای که دید اولیه به زودی با چشم مانوس می گردد. بی اثر و خسته کننده می شود. مغز انسان با تباین ها و تفاوت ها میان اشیاء عکس العمل نشان می دهد، و وقتی دو منظره (خیابان و فضای باز) در آن واحد در حافظه قرار می گیرند، یک تفاوت آشکاری احساس می گردد. و بشر در یک حساس عمیق تری قابل مشاهده مشاهده است. با کنار گذاردن مناظر دل انگیز در کنار یگدیگر، شهر سرزنده تر شده و در غیر این صورت شهر (Bosselmann, 2007) در کنار ما بدون شکل و جنبش ظاهر می شود)

بنا بر این در ارزیابی دیدهای پی در پی لزوم توجه به وجود ارتباط میان دو منظر موجود و در حال نمایان شدن و تناسبات میان اجزای آنها از اصول اولیه ایجاد تداوم بصری خواهد بود. با توجه به مطالب فوق شاخص های دستیابی به توالی فضایی پیشنهاد می شود:

*محصوریت

*ایجاد موانع دید در مسیر های طولانی و مستقیم

*ارتباط کالبدی اجزا با یگدیگر و با کل

*تداوم حرکت

*نظم تناسب

*تعریف اتصالات

*تنگ گشاد شدن فضا

*فضاهای ایستا و پویا

*عوامل ایجاد کننده وحدت و تاکید (توسلی، ۱۳۸۲؛ غفاریسده، ۳۷۱؛ حسینی ورزاقی اصل، ۱۳۸۷؛

Cullen, 1966; Appleyard, 1971; Carmona, 2007; Bosselman, 2007

پیچیدگی⁶

معیار پیچیدگی به معنای، هماهنگی، تنوع، گوناگونی ایجاد وحدت در مناظر شهری می باشد. از نظر کالن این معیارها باعث تحریک حس بصری و ارتقاء کیفیت فضا خواهد شد. وی در این رابطه می نویسد، "خصوصیت پیچیدگی در ساختمانهای امروزی در کمترین حد ممکن نمایش گذارده شده و به نظر می رسد برای جلوگیری از منسوخ شدن آن با چیزهای دیگر بدیهی، قطعات سنگ، دیوارهای حائل مشبک، تلاش در ایجاد چنین کیفیتی می شود" (کالن، ۱۳۸۲: ۳۲).

پیچیدگی چشم را به خود جلب می کند و باعث می شود یک طرح حرفه ای که از کنار هم گذاری دانش و تجربه خلق شده است از یک آرماتوری قابل تشخیص باشد. شهر یک هیجان انگیزترین و آرامش ترین در محیط است و باید در آن یک نواختی و سری سازی پرهیز کرد. ایجاد تفاوت ها و تباین ها و سکانس های یک مسیر می تواند شهر را سازنده تر جلوه دهد و ارزش معماری شهر و جلوگیری از تخریب منظر شهری گردد و معیارهای بر تنوع، غنای اجزای منظر نظیر پوشش گیاهی، آب کف دیوارها و کف کوچه ها و معابر شهری و... خصوصیات الگو محیط و نحوه ارتباط این الگوها با یکدیگر نیز دلالت دارد.

شاخصهای پیشنهادی به منظور ارزیابی این معیار عبارتند از:

*تنوع در مالکیت های و قلمروهای (با استفاده از عناصری چون کف و سایبان و و نمای خانه ها ..)

*تنوع در چشم اندازهای طبیعی (تپه ماهور) و مصنوعی (پارک و فضای سبز)

*منظر قاب شده و لحظه ای

*تنوع در مسیر حرکت

*تفکیک و تقسیم فضا (عناصر چون طاق، چار چوب و..)

*شکستگی بصری و ناگهانی در اثر قطع شدن کف رابط.

*منظر پنهان شده توسط بلند مرتبه سازی ساختمان ها

*پیش آمدگی و عقب رفتگی

*رویداد (جلب توجه ناظر با عناصری چون نشانه ها، رنگ، نور، سایه و...) (توسلی، ۱۳۸۲، غفاری سده
Cullen, 1966; Cullen; Carmona, 2007; Bosselman; ۲۰۰۷، ۱۳۷۱؛ حسینی و رزاقی اصل، ۱۳۸۷)

شکل ۲- نمونه ای از پیچیدگی

شگفتی^۷

این معیار به تحریک حس اکتشاف در فضا با ایجاد جذابیت فضا برای ناظر اشاره می کند. این امر به نوعی فاش کردن یک راز است، حسی است هر چه به آن بیشتر دقت کرد، مفاهیم بیشتری از آن آشکار می گردد. در دید پی در پی لزوم توجه به تفاوت ها و تباین های کالبدی و بصری، تاکید اختلاف سطح، در استتار قرار دادن، ابنیه، انحراف منحصر به فرد بودن و نشانه گذاری کردن فضا به منظور ایجاد حس شگفتی که بر می گردد به کسانی که

Surprise⁷

به این شهر مسافرت می کند به عنوان گردشگر ناظر حائز اهمیت می باشد و توجه به موارد فوق، تمایل انسان را برای حضور در فضا و کشف جادبه های آن افزایش داده و باعث سرزندگی فضای شهری خواهد شد .

بر اساس مطالب ذکر شده شاخص های مورد نظر برای دستیابی به شگفتی در فضا عبارتند از :

*نشانه گذاری

-تاکید

*انتظار

*محدود کردن دید عابرو راننده

*انحراف

*تغییر سطح و شکنندگی شیب

*توجه به جزئیات

*ایجاد موانع دید در مسیرهای مستقیم و طولانی

Cullen, 1966; Appleyard, 1971; Carmona, 2007 *ایجاد سایه روشن (توسلی، ۱۳۸۲؛ حسینی و رزاقی اصل؛ ۱۳۸۷؛

(1971; Carmona, 2007

شکل ۳- شگفتی

پیشینه پژوهش

فضای شهری؛ فضای شهری صحنه ای است که داستان زندگی جمعی در آن گشوده می شود (پاکزاد، جهان‌شاه ۱۳۸۴) طراحی شهری؛ فرایندی است که به شکل فیزیکی بافت های مختلف شهری و روستایی منجر می شود و یا رویکرد ساختارگرایی به ایجاد اماکن متعدد می پردازد و طراحی ساختمان ها، فضا و چشم اندازها را در بر می گیرد و نهایتاً جریانی را به راه می اندازد که به آن عمران و آبادی شهری کمک می کند (سعیدنیا، احمد، ۱۳۸۲) که به رغم پیشرفت تکنولوژی و انتقال آب یا با استفاده از آبهای سطحی و سیستم لوله کشی، استفاده آب در منظر شهر با محدودیتهای مواجهه است. پس از اجرای طرح های توسعه شهری، جویبارها نیز نقش خود را به عنوان عناصر منظر شهر از دست داده اند. در واقع جویبارها که زمانی مانند مویرگ های، طبیعت را در جزیرین فضاهای شهری جاری می ساختند، حال با مشکل آلودگی مواجه شده و امروز به تهدیدهای اصلی شهر تبدیل شده اند. در این طرح سعی دارد با تاکید بر حضور آب و شیب شهر در ساختار منظر شهرها و به نقش آبهای سطحی و جویبارها در ساختار شهر و عوامل موثر بر نقش منظر آب پردازد و معضلات ناشی از حذف عناصر در ساختار شهر را بیان کند.

-بهار قاسمی (۱۳۹۳) در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان "طراحی مجموعه اکو توریستی گنجینه آبهای سطحی خلیج فارس" ارائه شده در دانشگاه پیام نور مرکز قشم، می نویسد؛ آنچه در مورد بشر عصر حاضر نگران کننده می نماید، این است که مبدا برای گزراندن اوقات فراغت خود، در بند سرگرمی های غیر فعال حبس شود و از مواهب طبیعی دور بماند پیدا نمودن وسیله ای شهرهای اقصی نقاط جهان که تا چندی پیش هر کدام درون خود دنیای متفاوت داشت، هر روز با سرعتی افزون تر در پی محو شدن آن چیزی است که به آن هویت مستقل می داد و این امر همسانی و یکنواختی را به بار آورده است. معماری شهر برای انسان قبل مدرن، محصول خلاقانه بود که نتیجه محدودیت های اقلیمی و سازه ای از طرفی و باورهای جمعی افراد از طرف دیگر بود. آنچه که فضای مصنوعی او را تشکیل می داد، برخاسته از بستر و همپا و همراستا با ویژگی های آن منطقه بود. این پیوند سبب گشته بود که محصول اندیشه معمار در حدود ویژه گی ها و بایدها بی که مصالح محلی و شرایط محیطی به اثر اجبار می نمود، امکان حرکت داشته باشد.

ایجاد هماهنگی بین رابطه انسان و طبیعت (اگلوگی زندگی با طبیعت و فرهنگ طبیعت گرایی)، موهبتی است که خداوند رایگان به بشر عطا کرده است با گذشت زمان به نابودی می گمارد. چنانچه توسعه پایدار و فرهنگ طبیعت گرایی در راستای حفظ و احیای این رود دره ها بخواهد واقعیت عملی پیدا کند، می بایست با شناخت شاخص های پایداری و ویژگی های محیط به ارزیابی توان اکولوژیکی طبیعت و عوامل اقتصادی، اجتماعی منطقه مورد نظر و تلفیق آن با یگدیگر به وسیله روش ها و سیستم جغرافیایی مربوطه و نتایج نتایج بدست آمده از آنها برنامه ریزی برای بهره برداری مناسب از این نعمت های خدادادی همت گمارده شود. پژوهش در مورد قابلیت های محیطی و ظرفیت محیط برای پذیرش بازدیدکنندگان و کاربری های که همراه با استفاده از محیط طبیعی می بایست در نظر گرفته شود، هدف اولیه برنامه ریزی و طراحی رود دره های شهری می باشد. رویکرد اکولوژیکی نسبت به برنامه ریزی و طراحی، حفظ و احیای عناصر و سیستم طبیعی، بهره گیری از اکوسیستم های طبیعی، رفع نیازهای انسانی با طبیعت و در نهایت تحقق

الگوی زندگی همراه با طبیعت، همه و همه باعث تحکیم پیوند انسان و طبیعت و تنظیم رابطه انسان، تکنولوژی و طبیعت در طراحی پروژه ها است (فلاح تفتی، ۱۳۸۶)

زانک و دیگران (۲۰۰۱) به این نتیجه رسیدند که علاوه بر انگیزه ها باید به ویژه گی های جمعیت شناختی تماشاگران (مانند سن، جنس، تحصیلات، ملیت، و مقصد مسافرو نوع رویداد ورزشی، انگیزه مانند هویت ملی، افتخار ملی، زیباشناسی و اجتماعی شدن)، می تواند برای پیش بینی میزان حضور گردشگران ورزشی؛ مهم آن است که چه چیزی مهم را وادار می دارد تا تفریحات را بر پایه ورزش انتخاب کنند. از این رو برنامه ریزی برای جلب گردشگر به هر رویدادی، باید بر اساس ارضای نیازهای متفاوت گردشگران صورت گیرد و همچنین فرهنگ، جنس طبقه اجتماعی، سبک زندگی، نوع اقلیم و منطقه جغرافیایی بر چگونگی انگیزه ها و عوامل سوق دهنده گردشگران ورزشی تاثیر می گذارد

اهمیت و ضرورت پژوهش

شهرها مرکز ثروت ملی هستند اما، در قرن جدید ماهیت تولید ثروت تغییر کرده وزیر بنای آن ایده و تبدیل آن به تولید خدمات است. اما، از سوی دیگر روند جهانی شدن و به وجود آمدن شهرها و فضای شهری، و نیاز به زیباشناسی و اکولوژیکی شهری و محیط مصنوع و طبیعی شهری و اهمیت چشم اندازهای شهری، شهرهای که در امر اقتصادی و اجتماعی .. و چشم اندازها و جذب گردشگر به این گونه شهرها و احساس آرامش و جلوگیری از الودگی های زیست محیطی و از نظر زیبایی شهرهای پلکانی و کوهستانی شهر نودشه با ویژگی های که دارد بررسی کرد نیاز اساسی حذف موانع که باعث می شود منظر شهر را از زیبایی کاسته شود و تزئین و ساختار و معماری شهر بر اساس ویژگی های منطقه به آن توجه شود

منظر شهری

مفهوم طراحی شهری حساس به آب و تمامی مفاهیم مشابه بکار رفته در کشورهای دیگر، به تلفیق کاربری زمین و مدیریت آب خصوصا مدیریت چرخه آب شهری می پردازند. مفاهیم برداشت آب باران و فاضلاب به منظور زیباشناسی شهری و مصارف غیر آشامیدنی می باشد (Beecham, ۲۰۰۳). مفهوم طراحی شهری حساس به آب یک سری از اهداف اصلی به دنبال می نماید (CSIRO, ۱۹۹۹) اهداف اصلی زیباشناسی آب در خصوص برنامه ریزی شهری به صورت زیر بیان نمود:

- ۱- حفاظت از سیستم طبیعی، حفاظت و بهبود آبراهه های طبیعی در محیط شهری .
- ۲- تلفیق سیستم انتقال و تیمار آب باران و سطحی با منظر زیباشناسی شهری، استفاده از آب باران در منظر شهری با ایجاد راه های سبز چند منظوره که بهبود بصری و کاربرد تفریحی و گردشگری شهرها را فراهم سازد،
- ۳- حفاظت از کیفیت آب، و جلوگیری از الودگی زیست محیطی، توسعه شهری

۴- کاهش رواناب ها و دبی های اوج حاصل از توسعه های شهری با کاهش سطوح نفوذ ناپذیر شهری،

۵- حفظ ارزشهای طبیعی و تفریحی مرتبط آب ها

ارزیابی چند طبقه ارزش ها شامل تاثیر اکولوژیکی، زیبا شناسی، فرهنگ و اقتصاد به شرح زیر می باشد.

الف) ارزش اکولوژیکی: در عیار سنجی تاثیرات اکولوژیک ویژه در راستای توسعه سایت ها وجود پدیده های جانوری و پوشش گیاهی خاص بیان می شود. ارزش مکان حفاظت شده؛ شامل مکانهایی است به دلایلی حساسیت و محافظت به عنوان مناطق حفاظت شده، مورد شناسایی قرار گرفته اند.

ب) ارزش زیباشناسی: در این بخش مکان دیدنی سایت به ویژه از نظر قابلیت مشاهده و نحوه دسترسی آن، مورد توجه قرار می گیرد. و تنوع و زیبایی ظاهری سایت امتیازی بیشتری در برابر یکنواختی آن ها داده می شود. محاسبه ارزش زیبایی شناسی سایت های شهری میانگین دو زیر معیار مکان های دیدنی و ساحات آن ها محاسبه می شود.

ج) ارزش فرهنگی: ارزش های مذهبی عمدتاً در ارتباط با ارزش های اساطیری و عرفانی سایت شهری دارد.

- ارزش تاریخی شامل درک ارتباط معیارهای گردشگری و تاریخی است و از این رودرک وسیع های دوره های ماقبل تاریخ، تاریخ باستان و زمان حاضر را در برمی گیرد.

- ارزش هنری سایت ها می تواند در کتابهای ادبی هنری این مورد توجه قرار گرفته باشد.

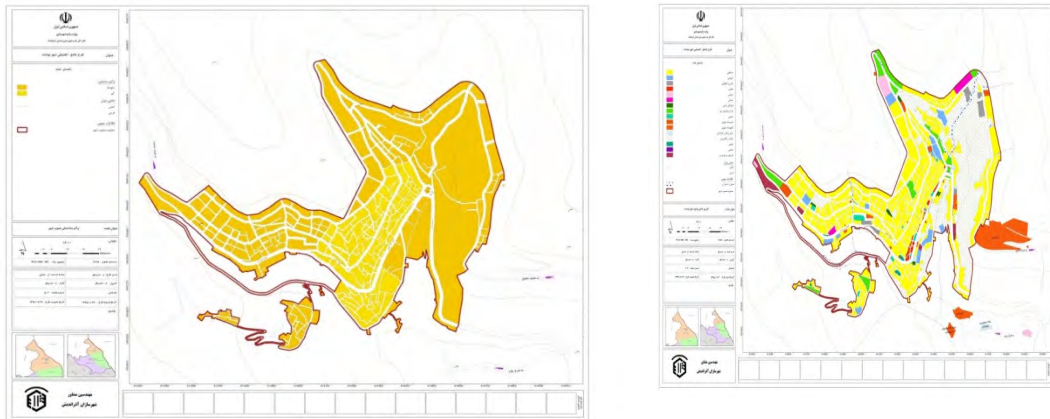
- ارزش های زمین تاریخی، اشاره به تاریخ و تحولات و تکامل تدریجی حیات آب بروی زمین دارد

د) ارزش اقتصادی: آن چه از منظر و زیباشناسی و ابعاد اقتصادی شهرها مورد توجه قرار می گیرد، اساساً مربوط به تعداد ورودی گردشگرانی است. و به عبارت دیگر معیار سنجی تاکید به کمیت و کیفیت شهری از نظر زیبایی شهری و رضایت مندی شهروندان و گردشگران است.

معرفی کلی شهر نودشه

شهر نودشه واقع در استان کرمانشاه، شهرستان پاوه و بخش نوسود می باشد. این نقطه جمعیتی از سال ۱۳۴۲ به عنوان نقطه شهری شناخته شده است. این شهر در فاصله ۱۵۰ کیلومتری شهر کرمانشاه و ۳۳ کیلومتری شمال غربی شهر پاوه و ۲۰ کیلومتری شمال شرقی نوسود قرار گرفته است. از لحاظ موقعیت طبیعی؛ شهر نودشه در منطقه ای کوهپایه ای - کوهستانی قرار گرفته است. این شهر مابین کوه های دربن در شمال با ارتفاع ۲۷۵۰ متر، کوه کماجر و چناره در جنوب با ارتفاع میانگین ۱۸۰۰ تا ۱۹۰۰ متر و کوه شمشلی با ارتفاع تقریبی ۲۰۰۰ تا ۲۱۰۰ متر در غرب و دره ای باصفای نودشه منتهی به رود سیروان در شرق محصور شده است. تعداد روستاهای واقع در حوزه نفوذ مستقیم شهر نودشه ده روستا به نام های هانی گرمه، دزاور، شرکان، هجیج بزرگ، نروی، کیمنه، بیدرواز از دهستان سیروان و ۳ روستای ناو، نوین، سلین از استان کردستان شهرستان سروآباد، بخش اورامان دهستان شالیار

می باشد. نقش اقتصادی شهر نودشه در وضع موجود (۱۳۹۰) کشاورزی می باشد. تعداد شاغلین بخش کشاورزی با ۵۴/۸۳ درصد در رتبه اول و بخش خدمات با ۳۲/۹۰ درصد در رتبه دوم قرار دارد؛ و سهم بخش صنعت از کل شاغلین شهر نودشه ۹/۶۶ درصد می باشد. شهر نودشه در سالهای آینده به سمتی حرکت می کند که با یک الگوی چندنقشی و مختلط با غلبه بخش گردشگری و در مرحله بعد فعالیت های باغداری و فعالیت های تجاری - مرزی مواجه می گردد. دین و مذهب تمامی جمعیت شهر نودشه در حال حاضر اسلام و اهل سنت مذهب شافعی می باشند و به زبان اورامی تکلم می کنند. در طرح مصوب کل محدوده شهر به یک ناحیه شهری و ۶ محله با مرکزیت مسجد یا مدرسه ابتدایی برنامه ریزی و تقسیم بندی شده است. جمعیت شهر در سرشماری سال ۱۳۹۰ مرکز آمار ایران، ۳۰۷۷ نفر و در وضع موجود (۱۳۹۴) ۳۷۵۶ نفر می باشد. محدوده شهر در وضع موجود ۶۵ هکتار و مساحت حریم ۶۱۰ هکتار است. نسبت حریم به محدوده شهر ۹/۳۵ برابر است. محدوده مصوب شهر با وسعت ۵۷/۵ هکتار می باشد. حریم شهر با وسعت ۳۶۴،۹۲ هکتار مصوب شده است. افق طرح جامع - تفصیلی شهر نودشه برای سال ۱۴۱۰ می باشد. جمعیت برآوردی مشاور برای افق طرح ۴۶۹۶ نفر است. تراکم خالص و ناخالص جمعیتی وضع موجود (بر اساس جمعیت ۱۳۹۴ برآوردی مشاور) به ترتیب معادل ۳۷۶ نفر و ۵۸ نفر در هکتار و در طرح مصوب تراکم خالص و ناخالص جمعیتی برای افق طرح به ترتیب معادل ۲۲۹ نفر و ۸۲ نفر در هکتار محاسبه شده است. در طرح مصوب، شهر از نظر تراکم ساختمانی به دو نوع تراکمی کم (۱۸۰ درصد) و تراکم متوسط (۲۴۰ درصد) دسته بندی می شود. حداکثر سطح اشغال نیز ۹۰ درصد می باشد.

نقشه ۱: محله شهر نودشه

طرح جامع - تفصیلی شهر نودشه حریم شهر نودشه

طرح هادی نودشه در سال ۱۳۸۴ مورد تأیید و تصویب مقامات ذیصلاح قرار گرفته و حدود حریم این شهر در طرح مذکور برابر با ۶۱۰ هکتار مدنظر قرار گرفته است. مشخصات حریم به شرح ذیل به تصویب رسیده است:

نقطه ۱: واقع در جنوب شهر و منطبق بر مرکز صدا و سیما (گردنه کل چنار) که فاصله آن از مسیر جاده قدیمی و خاکی نودشه-نوسود تا گوشه جنوب غربی سالن ورزشی ۱۲۹۵ متر می‌باشد.

نقطه ۲: واقع در غرب نقطه ۱ و منطبق بر قله کوه شهاب که فاصله آن تا نقطه شماره ۱ معادل ۱۴۹۵ متر می‌باشد.

نقطه ۳: واقع در شمال غرب نقطه ۲ و منطبق است بر محور جاده آسفالت نودشه-سه راه شهدا که فاصله آن (از مسیر آسفالت) تا تقاطع جاده آسفالت نوسود - مریوان ۱۸۷۵ متر است و فاصله آن تا نقطه شماره ۲ معادل ۱۹۲۵ متر می‌باشد به طوری که خط ۲-۱ یا ۳-۲ زاویه ۱۱۳ درجه را می‌سازد.

نقطه ۴: واقع در شمال شرق نقطه ۳ و منطبق بر مرکز پل دره هانی دشت (جنوب باغ آقای شهنازی) و محور جاده آسفالت نودشه-سه راه شهدا که فاصله آن (از مسیر جاده) تا تقاطع جاده خاکی پاسگاه انتظامی نودشه ۷۳۰ متر است. فاصله آن از نقطه شماره ۳ برابر ۱۰۳۰ متر می‌باشد.

نقطه ۵: در شرق نقطه شماره چهار واقع است و منطبق بر خط آبرو دره دربن (غرب باغ آقای محمود شاکری) که فاصله آن (از مسیر آبرو) تا گوشه شمال غرب منبع آب قدیمی ۷۸۵ متر است. فاصله آن تا نقطه شماره ۴ برابر ۲۰۹۰ متر می‌باشد.

نقطه ۶: نقطه شماره ۶ در فاصله ۱۷۷۰ متری جنوب شرقی نقطه ۵ و ۱۵۱۰ متری شمال شرقی نقطه ۱ واقع است. منطبق بر محور جاده خاکی نودشه-روستای هجیج در گردنه بهرام که فاصله آن (از مسیر جاده) تا گوشه جنوب شرقی غسلخانه ۷۲۰ متر است. بطوریکه خط ۴-۵ با خط ۵-۶ زاویه داخلی ۱۲۴ درجه را می‌سازد

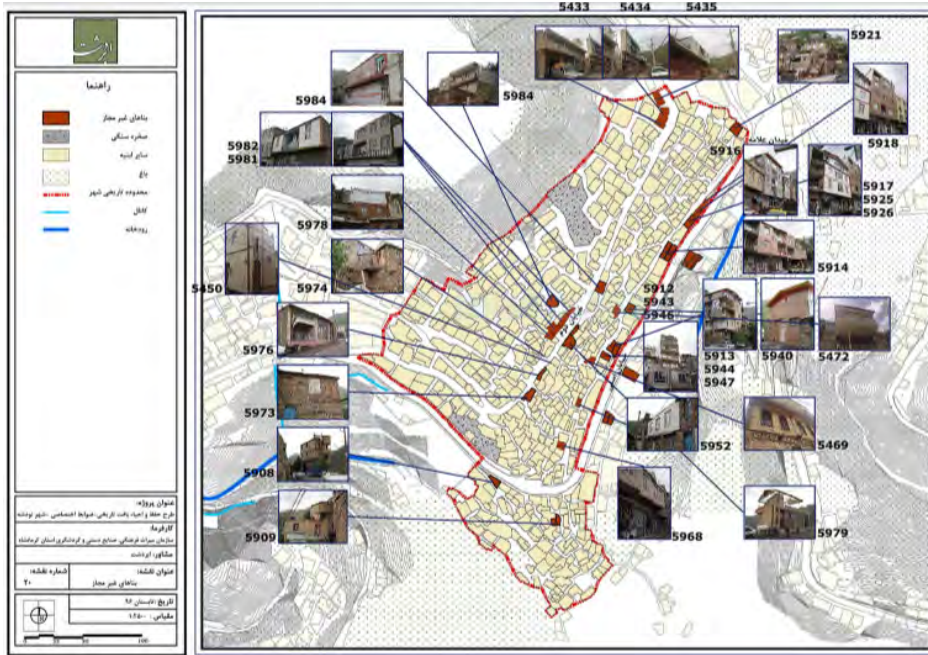
جدول (۱) ویژگی‌های کالبدی و عملکردی سکانس‌های شش گانه مسیر

تقسیم‌بندی مسیر	ویژگی‌ها	محدوده ۱	محدوده ۲	محدوده ۳
محصولیت		عناصر محدود کننده: بدنه های نرم عناصر طبیعی (گیاه و کوه، باغ) (محصولیت بسیار زیاد	عناصر محدود کننده: بدنه های نرم عناصر طبیعی (گیاه و کوه، باغ) عناصر سخت بدنه انسان ساخت (بدنه‌های انسان ساخت) محصولیت: زیاد	عناصر محدود کننده: بدنه های نرم عناصر طبیعی (گیاه، کوه، باغ) میزان محصولیت بسیار زیاد
میدان دید		بسیار وسیع	وسیع	وسیع
لایه منظر		پیش زمینه فضای سبز مصنوع ،رودخانه میان زمینه فضای سبز طبیعی پس زمینه عناصر طبیعی (کوه آسمان و دور نمای شهر)	پیش زمینه: فضای سبز مصنوع، بدنه ساختمان‌ها میان زمینه فضای سبز طبیعی، ساختمان‌ها پس زمینه عناصر طبیعی (کوه آسمان و دور نمای شهر)	پیش زمینه بدنه های شهری میان زمینه ساختمان‌ها پس زمینه عناصر طبیعی (کوه آسمان و دور نمای شهر)

عناصر طبیعی	رودخانه، آبشار، کوهستان	رودخانه کوهستان	درختان پراکنده
فضای باز و بسته	الگو ارگانیک هندس: خطی، پویا، نامنظم	الگو ارگانیک + توده فضا هندس: خطی، پویا، نامنظم	الگو توده فضا هندسه: هندس خطی + مرکزی + پویا ایستا نامنظم
ابنیه	ارتفاع ۱ تا ۲ طبقه گونه - پلکانیو بلند مرتبه ساز نما - سیمان آجر و تیرچه سنگ	ارتفاع ۱ تا ۲ طبقه گونه روستایی ویلا ساز ، بلند مرتبه ساز نملا سیمان آجر، تیرچه ..	ارتفاع ۲ تا ۴ گونه: آپارتمان نوساز مسکونی، تجاری قدیمی نما سنگ سیمان آجر
مبلمان شهری	تعداد کم و ناکافی خطی در اطراف مسیر گردشگری نوع صندلی، سکوی نشستن سطل زباله	تعداد کافی آرایش فضایی: خطی در لبه رودخانه و خیابان نوع: صندلی، سطل زباله ، وسایل ورزشی	تعداد: بسیار کم آرایش فضایی: پراکنده در لبه خیابان و میدان شهری نوع: تجهیزات شهری تلفن عمومی + پست + سطل زباله)
کف سازی	سنگ فرش مطابق الگوی حرکت پیاده	سنگ فرش مطابق الگوی حرکت پیاده، آسفالت جهت سواره رو	آسفالت جهت دسترسی سواره بدون توجه به الگوی حرکت پیاده
عملکرد فضا	نوع: استفاده تفرجگاهی شدت: تعطیلات بسیار زیاد در حالت عادی متوسط تمام هفته به علت منطقه مرزی بودن این شهر	نوع استفاده تفرجگاهی ، مسکونی شدت: در تمام روزهای هفته زیاد به علت مرزی بودن شهر	نوع استفاده تفرجگاهی ، مسکونی شدت: در تمام روزهای هفته زیاد به علت مرزی بودن شهر
نظام حرکتی	صرفا پیاده	پیاده سواره	اولویت با سواره در کنار دسترسی پیاده

محدوده ۶	محدوده ۵	محدوده ۴	ویژگی ها تقسیم بندی مسیر
عناصر محدود کننده: بدنه های نرم عناصر طبیعی (گیاه، کوه) میزان محصوریت بسیار کم	عناصر محدود کننده: بدنه های نرم عناصر طبیعی (گیاه و کوه) عناصر سخت بدنه انسان ساخت (بدنه های انسان ساخت) محصوریت: کم	عناصر محدود کننده: بدنه های نرم عناصر طبیعی (گیاه و کوه، باغات) میزان محصوریت بسیار کم	محصوریت
وسیع	وسیع	بسیار وسیع	میدان دید
پیش زمینه بدنه های شهری میان زمینه ساختمان ها پس زمینه عناصر طبیعی (کوه آسمان و دور نمای شهر)	پیش زمینه: فضای سبز مصنوع، بدنه ساختمان ها میان زمینه فضای سبز طبیعی، ساختمان ها پس زمینه عناصر طبیعی (کوه آسمان و دور نمای شهر)	پیش زمینه فضای سبز مصنوع، رودخانه میان زمینه فضای سبز طبیعی پس زمینه عناصر طبیعی (کوه آسمان و دور نمای شهر)	لایه منظر
درختان پراکنده	رودخانه کوهستان	رودخانه، آبشار، کوهستان، فضای سبز باغات	عناصر طبیعی
الگو توده فضا هندسه: هندسه خطی +مزکزی+پویا ایستا نامنظم	الگو ارگانیک +توده فضا هندسه: خطی، پویا، نامنظم	الگو ارگانیک هندسه: خطی، پویا، نامنظم	فضای باز و بسته
ارتفاع ۲ تا ۴	ارتفاع ۱ تا ۲ طبقه	ارتفاع ۱ تا ۲ طبقه	ابنیه
گونه: آپارتمان نوساز مسکونی، تجاری قدیمی	گونه روستایی ویلا ساز، بلند مرتبه ساز	گونه روستایی ویلا ساز، بلند مرتبه ساز	

نما سنگ سیمان آجر	نملا سیمان آجر، تیرچه ..	نملا سیمان آجر، تیرچه	
تعداد: بسیار کم آرایش فضایی: پراکنده در لبه خیابان و میدان شهری نوع: تجهیزات شهری تلفن عمومی + پست + سطل زباله)	تعداد کافی آرایش فضایی: خطی در لبه رودخانه و خیابان نوع: صندلی، سطل زباله ، وسایل ورزشی	تعداد کم و ناکافی خطی در اطراف مسیر گردشگری نوع صندلی، سکوی نشستن سطل زباله	مبلمان شهری
آسفالت جهت دسترسی سواره بدون توجه به الگوی حرکت پیاده	سنگ فرش مطابق الگوی حرکت پیاده، آسفالت جهت سواره رو	سنگ فرش مطابق الگوی حرکت پیاده	کف سازی
	نوع استفاده تفرجگاهی ، مسکونی شدت: در تمام روزهای هفته زیاد به علت مرزی بودن شهر	نوع: استفاده تفرجگاهی شدت: تعطیلات بسیار زیاد در حالت عادی متوسط	عملکرد فضا
اولویت با سواره در کنار دسترسی پیاده	پیاده سواره	صرفا پیاده	نظام حرکتی

نقشه ۲- بناهای غیر مجاز

- مشخصات ساختی و کالبدی
- شکل توسعه آتی شهر بصورت پیوسته و نواری در حاشیه شمالی شهر می‌باشد.
- استخوان‌بندی اصلی شهر نودشه متشکل از چهار خیابان اصلی می‌باشد که در واقع محورهای اصلی ارتباط دهنده شهر می‌باشند. نام این خیابان‌ها عبارتند از خیابان‌های مؤمنی، امام‌خمینی، مرزداران و شهداء.
- تغییر در نقش و عملکرد معابری که در سازمان فضایی شهر نقش اصلی دارند مغایرت اساسی است.
- خطوط کلی و نظام شبکه ارتباطی
- در طرح جامع - تفصیلی شهر نودشه، نظام شبکه معابر بر اساس نقش و عملکردشان در دو سطح جمع و پخش‌کننده (خیابان‌های مؤمنی، امام‌خمینی، مرزداران و شهداء) و دسترسی محلی تقسیم‌بندی شده‌اند.
- جاده کمربندی شهر و خیابان‌های دوم و سوم جزء اساس طرح می‌باشند و تغییر در نقش و یا عملکرد آنها مغایرت اساسی محسوب می‌گردد

شکل ۴-نودشه

□ حدود کلی تراکم‌های جمعیتی شهر

هکتار ۲۰.۵ محدودده شهر نودشه برای افق طرح معادل ۵۷/۵ هکتار مصوب شده است. از کل مساحت شهر حدود به کاربری مسکونی اختصاص یافته است. هر گونه افزایش تراکم و بالا بردن تراکم‌های جمعیتی مغایرت اساسی محسوب می‌گردد.

جدول شماره ۲: مشخصات کلی تراکم جمعیت مصوب شهر نودشه (افق ۱۴۱۰)		
شرح	کل اراضی شهر	اراضی مسکونی
مساحت شهر (هکتار)	۵۷/۵	۲۰.۵
تراکم ناخالص شهری (نفر در هکتار)	۸۲	-
تراکم خالص مسکونی (نفر در هکتار)	-	۲۲۹
مأخذ: مطالعات و محاسبات مشاور		

□ حریم شهر

- هکتار مصوب شده است که نسبت به حریم مصوب طرح هادی در ۳۶۴,۹۲ حریم مصوب شهر با وسعت سال ۱۳۸۵ اصلاح شده است. وسعت حریم مصوب طرح هادی ۶۱۰ هکتار می‌باشد که بدلیل عدم تناسب نسبت حریم به محدوده شهر، ارتفاعات و اراضی نامناسب برای توسعه فعالیت و سکونت از بخش شمالی برابر می‌باشد. ۶/۳ و غربی آن حذف گردید. نسبت حریم مصوب به محدوده شهر معادل

د- سطوح و سرانه کاربری‌های شهری

- کاربری اراضی طرح جامع- تفصیلی در افق طرح، متشکل از ۶ دسته شامل، کاربری‌هایی با فعالیت مسکونی، کاربری‌های با فعالیت تجاری-خدماتی، تأسیسات و تجهیزات، حمل و نقل و انبارداری، طبیعی و اراضی بلااستفاده خواهد بود. میزان سرانه و مساحت این کاربری‌ها در طرح جامع - تفصیلی با جمعیت ۶۶۹۶ نفر محاسبه گردیده است. افزایش یا کاهش سرانه‌ها به میزان بیش از ۲۰ درصد طرح جامع - تفصیلی مغایرت اساسی محسوب می‌گردد.

- کلیه ضوابط و مقررات طرح جامع-تفصیلی شهر نودشه در چارچوب قوانین مصوب و مصوبات و دستورالعمل‌های شورایی عالی شهرسازی و معماری و مصوبات شورای برنامه‌ریزی استان تدوین گردیده و برای شهرداری شهر نودشه لازم‌الاجرا می‌باشد.

- چنانچه عرض گذرهای مشخص شده در نقشه طرح جامع-تفصیلی کمتر از وضع موجود باشد، وضع موجود و عرض بیشتر ملاک است.

- تمامی فضاهای باقی مانده (فضای خالی مابین حد ملک و خط پروژه) از اصلاح هندسی معابر، جزء معبر محسوب می‌گردد؛ و هر گونه اقدام در آن توسط اشخاص ممنوع می‌باشد. در فضاهایی که الزام الحاق به کاربری مجاور از نظر شهرداری تشخیص داده شود، موضوع در صورت ضرورت (به تشخیص دبیرخانه کمیته سیما و منظر) بررسی و در صورت تصویب قابلیت اجرایی خواهد داشت.

در زمینه حفاظت محیط‌زیست شهری توجه به موارد زیر ضروری و جزء اساس طرح می‌باشد:

- حفاظت از باغات

- حفاظت از چشمه‌ها و رعایت حریم کمی و کیفی آنها

- رعایت محدوده و حریم مسیل

- توسعه زیرساخت‌های مربوط به جمع‌آوری فاضلاب شهری

- توسعه کالبدی همسو با اقلیم و معماری بومی

۲- قابل ذکر است با توجه به قابلیت‌های طبیعی شهر نودشه بلحاظ توسعه صنعت گردشگری و توریسم و اهمیت این صنعت در توسعه اقتصاد شهر و منطقه، مشاور فضاهایی را به منظور ایجاد کمپ‌های گردشگری و کاربری تفریحی و توریستی پیشنهاد نموده است بدین دلیل سرانه مصوب این کاربری نسبت به سطح استاندارد نسبتاً بالا می‌باشد ۳ و ۱- لازم به ذکر است علاوه بر سطوح مصوب کاربری ورزشی و تأسیسات شهری داخل محدوده، در وجود دارد. - در حریم شهر، سمت T.B.S حریم مصوب، سالن ورزشی و تأسیسات شهری (منبع آب و دکل

غربی محدوده مصوب پهنه صنعتی و کارگاهی پیشنهاد شده است پس از مشاهدات میدانی و تحلیل محدوده مطالعاتی بر اساس معیارها و شاخص های منتج از مرور ادبیات موضوع، به مجموعه ای از شاخص های نهایی در قالب معیارهای سه گانه توالی، پیچیدگی و شگفتی دست یافته شده است تا بتوان سکانس های سه گانه را بدین وسیله مورد سنجش و ارزیابی کیفیت زیبایی قرار داد. لذا در ادامه شاخص های تدقیق شده جهت سنجش محدوده مطالعاتی و ماتریس ارزیابی سکانس ها بر اساس معیارهای سه گانه با وزن دهی معیارها و شاخص ها ارائه شده است.

جدول ۲- ماتریس ارزیابی سکانس های سه گانه بر اساس معیارها و شاخص های تدقیق شده

معیار شاخص	محلۀ یک			محلۀ دو			محلۀ ۳		
	توالی	پیچیدگی	شگفتی	توالی	پیچیدگی	شگفتی	توالی	پیچیدگی	شگفتی
محسوریت	۳	۲	۴	۲	۲	۳	۲	۲	۳
تدام	۲	۱	۵	۲	۲	۵	۳	۲	۵
تنگی و گشادگی	۳	۱	۱	۳	۲	۴	۱	۱	۴
تعریف اتصالات	۴	۲	۵	۲	۱	۵	۲	۳	۳
تعریف نقاط ابتدا و انتها	۵	۵	۵	۳	۲	۵	۱	۴	۴
تنوع مالکیت و قلمرو	۵	۴	۴	۳	۴	۵	۳	۳	۵
مقیاس	۱	۲	۲	۱	۳	۲	۱	۳	۲
چیدمان فضایی	۲	۵	۳	۴	۳	۵	۲	۲	۳
تعریف اینجا و آنجا	۵	۴	۵	۳	۳	۴	۳	۳	۴
دید ناگهانی	۳	۲	۴	۲	۳	۴	۲	۳	۳
مسیر منحنی و مستقیم	۳	۱	۲	۴	۴	۳	۲	۱	۱
منظر پنهان	۱	۱	۱	۱	۲	۲	۱	۱	۱
نقطه عطف	۲	۱	۲	۳	۱	۱	۳	۳	۲
نشانگذاری	۵	۳	۴	۲	۳	۲	۱	۳	۲

۳	۴	۲	۳	۲	۳	۳	۲	۳	انتظار
۲	۳	۴	۴	۲	۳	۲	۲	۳	میزان جزئیات
۳	۲	۳	۲	۱	۲	۳	۵	۴	بافت متریال
۵۰	۴۳	۳۴	۶۰	۵۲	۴۲	۵۵	۴۴	۵۴	مجموع

نتایج بدست آمده از ماتریس فوق بر این امر دلالت دارد که هر یک از محلات در شهر نودشه محلات شماره دو یکی از معیارهای سنجش زیبایی منتج از مفهوم دید های به صورت مشخص تری خودنمایی می کند. به طوری کلی :

*در محله که تسلط شگفتی در محله دو با سایر معیارها ارجعیت داشته است از دو معیار دیگر پیشی گرفته است.

*در در محله یک شگفتی ، بیشترین معیار از معیارهای دیگر ارجعیت داشته است از دو معیار دیگر پیشی گرفته است.

*در محله دو پیچیدگی با بیشترین معیار از معیارهای دیگر ارجعیت داشته است و از دو معیار دیگر پیشی گرفته است

جدول ۳-سکانس های محلات

محلۀ شش			محلۀ پنج			محلۀ چهار			سکانس ها
شگفتی	پیچیدگی	توالی	شگفتی	پیچیدگی	توالی	شگفتی	پیچیدگی	توالی	معیار شاخص
۳	۲	۳	۳	۲	۲	۴	۳	۳	محصولیت
۵	۲	۳	۵	۲	۲	۵	۲	۲	تدام
۴	۳	۱	۴	۳	۳	۳	۲	۴	تنگی و گشادگی
۴	۴	۲	۵	۲	۳	۵	۲	۴	تعریف اتصالات
۴	۴	۲	۵	۲	۳	۵	۵	۵	تعریف نقاط ابتدا و انتها
۵	۳	۳	۵	۴	۳	۴	۴	۵	تنوع مالکیت و قلمرو
۲	۳	۱	۲	۳	۲	۳	۲	۲	مقیاس

۳	۲	۳	۵	۴	۳	۳	۵	۲	چیدمان فضایی
۴	۴	۲	۵	۲	۳	۵	۵	۵	تعریف اینجا و آنجا
۴	۳	۲	۴	۳	۲	۴	۳	۴	دید ناگهانی
۱	۱	۲	۳	۴	۴	۳	۱	۴	مسیر منحنی و مستقیم
۲	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۱	۱	منظر پنهان
۲	۳	۱	۱	۱	۳	۲	۱	۲	نقطه عطف
۲	۳	۱	۴	۳	۳	۴	۳	۵	نشانگذاری
۳	۴	۲	۳	۲	۳	۳	۲	۳	انتظار
۲	۳	۴	۴	۲	۳	۳	۲	۴	میزان جزئیات
۳	۲	۳	۳	۱	۲	۴	۵	۵	بافت متریال
۵۲	۴۶	۳۸	۶۲	۵۴	۴۶	۶۱	۴۸	۵۹	مجموع

نتایج بدست آمده از ماتریس فوق بر این امر دلالت دارد که هر یک از محلات در شهر نودشه محلات شماره پنج یکی از معیارهای سنجش زیبایی منتج از مفهوم دید های به صورت مشخص تری خودنمایی می کند. به طوری کلی :

*در محله که تسط شگفتی در محله پنج با سایر معیارها ارجعیت داشته است از دو معیار دیگر پیشی گرفته است.

*در در محله چهار توالی ، بیشترین معیار از معیارهای دیگر ارجعیت داشته است از دو معیار دیگر پیشی گرفته است.

*در محله شش شگفتی با بیشترین معیار از معیارهای دیگر ارجعیت داشته است و از دو معیار دیگر پیشی گرفته است .

با توجه به دادهای بدست آمده در چندین محله شگفتی شهر نودشه با بیشترین معیار در این پژوهش گردیده است .

نتیجه گیری

شهر به عنوان واقعیت اجتماعی و اکولوژیکی ، که انسان آن را برای بقاء و زیستن خلق نموده است . داشتن شهر زیبا و خلاقانه نهایت ارزوی دیرینه هر فرد و اجتماع است . شهر زیبا ، انعکاس فرهنگ و هویت شهروندان در طول حیات شهری است با مطالعات بسیار زیادی از اندیشگران شهری در رابطه با شهر بی دغه دغه و عاری از دل مشغول ولی

انجام داده اند که چنان کارآمد نبود، و این گره خوردگی بصری و آسایش محیط به بار نشست. زشتی و نازیبایی برخی از شهرها، احساس سرزندگی شهری را از شهرها دور نموده این مقاله به روش توصیفی - تحلیلی انجام شده است. پر واضح است که کنکاش پیش روی هدفی جز ساماندهی منظر شهری ندارد. کارشناسان شهری و شهرها علل خصوص کارشناسان زیباسازی، به هویت شهرها احترام گذاشته تا غرور شهرها از بین نرود، و شاهد توسعه شهرهای از نظر زیباشناسی و پتانسیل های ان باشیم، شناسایی زیبای شهرهای که از نظر وجود رودخانه دریا یا چشمه، هرکدام زیبای مخصوص به خود دارند، و استفاده از زیر ساختهای مناسب برای جذب توریسم و زیباشناسی محدوده یکی از اهداف بزرگ در برنامه ریزی می باشد چه بیشترین جذب گردشگران به سمت شهرهای است که درون آنها آب و رودخانه و کوهستانی بودن به صورت پلکانی اینگونه شهرها آرامش ساکنین که توجه به فضای سبز و منظر شهری می باشد و سرمایه گذاری و طراحی شهری را می توان اهداف بزرگ شهرها دانست و بافت معماری با ارزش شهر نودشه و زیبای تاریخی و پلکانی در کنار باغات شهر بهترین زیبایی در منطقه نمایان کرده و معماری منحصر به فردش و جاذبه های طبیعی و تاریخی و فرهنگی در منظر نقش اساسی ایفا می کند با برنامه ریزی و سعی شود جاهای که باعث جذابیت منظر شهری شده باید با دید کلی و برنامه ریزی دقیق مشکلاتشون برطرف کرد.

منابع

کلی، مایکل. ۱۳۸۳. دایره المعارف زیباشناسی. چاپ دوم. ویراستار: مشیت علایی، تهران، انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات هنری.

کالینسن، دایانه، ۱۳۸۸. تجربه ریباشناختی. چاپ دوم، ت: فریده فرنودفر. تهران انتشارات فرهنگستان هنر.

لقایی، حسنعلی و همکاران، ۱۳۸۸، طراحی تفرج گاهی نواحی رود کناری در محیط کلان شهرها، مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران.

- پاکزاد، جهانشاه "راهنمای طرحی فضاهای شهری در ایران، انتشارات شهیدی" هفتم، ۱۳۹۳

فلاح تفتی، مهرداد ۱۳۸۶، کاربرد ارزیابی اثرات زیست محیطی در فرآیند طراحی محیط - مطالعه موردی: طراحی ساختار پیوسته گردشگری - تفریحی در روستای شهر فرحزاد، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده محیط زیست دانشگاه تهران.

محمد رضا فرزاد بهتاش، همکاران، ۱۳۸۹ بررسی وضعیت رود دره فرحزاد (قبل و بعد از ساماندهی) دانش شهر شماره

- بل سایمون (۱۳۸۶): "منظر الگو، ادراک و فرآیند"، بهتاز امین زاده، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- توسلی، محمودی (۱۳۸۲): "اصل ارتباط در طراحی شهری"، تهران فصلنامه هنرهای زیبا شماره ۳۹: ۱۴-۳۲.
- حسینی، سید باقر و رزاقی اصل، سینا (۱۳۸۷). "حرکت زمان در منظر شهری: انگاره ها و مفاهیم طراحی" تهران نشریه بین المللی علوم مهندسی دانشگاه علم و صنعت ایران، شماره ۶: ۸۸-۸۳.
- غفاری سده، علی (۱۳۷۱): "مبانی طراحی فضای متوالی در معماری شهری"، تهران، مجله صفا، شماره ۶-۷: ۸-۱۷.
- کالن گوردن (۱۳۸۲): "گزیده منظر شهری" منوچهر طیبیان، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- گروتر، پورگن (۱۳۷۵): "زیباشناسی در معماری"، جهان‌نشا پاکزاد و عبدالرضا همایون، تهران انتشارات دانشگاه شهید بهشتی
- ماتلاک، جان (۱۳۸۸): "آشنایی با طراحی و محیط و منظر" سازمان پارک و فضای سبز شهر تهران، موسسه نشر شهر

Halifax, Nova Scotia Canada, September (2001) partial for degree of master of urban and rural planning (Dissertation) Annek. Hutton. the Olympic games: Lessons for future host cities delhousie university

Appleyard, D, Lynch, K, R Myer, J (1971) "The View From the Road", Cambridge, MIT Press. Carmona,

M & S. Tiesdell. (2007) "Urban Design Reader", New York, Elsevier: 263-۳۰۷.

Carmona, M., T. Heath, T. Oc, S. Tiesdell. (2006) "Public Places – Urban Spaces: The Dimensions of Urban Design", New York, Elsevier. Gindroz, R. & Carter, D.K. (2003) "The Urban Design Handbook", New York, W.W.Norton & Company.

Gosling, D. (1996) "Gordon Cullen: Visions of Urban Design", London, Academy Edition.

Hillier, B. & Penn, A. & Hanson, J. & Grajewski, T. & Xu, J. (1993) "Natural Movement: or, Configuration and Attraction in Urban Pedestrian Movement", Environment and Planning B: Planning and Design 20: 29-6۶.

Nasar, Jack. (1997) "The Evaluative Image of the City". Ohio State University, Sage Publication.

Turner, A. & Penn, A. (2002) "Encoding Natural Movement as an Agent-Based System: an Investigation into Human Pedestrian Behavior in the Built Environment", Environment & Planning, B.: Planning and Design 29: 473-4۹۰.